

GMINA Biały DUNAJEC

KRÓLESTWO

PSTRAÇA

Spis treści

* Na Pogórze	3
* Generalska gmina; Wojowniczy górale	4/5
* Folklor, nojśwarniyjsa, pstragi	6-9
* Rodzinna muzyka Trebuniów-Tutków.....	10/11
* Rzeźbiarz i poeta	12/13
* Raj dla oczu	14/15
* Białe w Gliczarowie	16/17
* Ważne adresy	18/19

Na Pogórze

Gmina Biały Dunajec leży na Pogórze Spisko-Gubałowskim. Dlatego widoki z otaczających gminę wierzchów są naprawdę niesamowite – można podziwiać rozległe i piękne panoramy Tatr, Gorców, Beskidów (Babia Góra) oraz Kotlinę Orawsko-Nowotarską. Przeważają tutaj powierzchnie bezleśne, co sprzyja latem turystyce pieszej i rowerowej. Bardzo korzystne nachylenie stoków i dość długie zaleganie pokrywy śnieżnej umożliwiają uprawianie narciarstwa alpejskiego i biegowego. W skład gminy wchodzi podhalańskie wsie: Biały Dunajec, Gliczarów Dolny, Gliczarów Górny, Leszczyny i Sierockie. Mieszkańcy gminy słyną m.in. z kultywowania góralskich tradycji, wyrażającego się w zachowaniu gwary, zwyczajów i obrzędów, muzyki i tańców, śpiewu, strojów, budownictwa. Mimo, że Biały Dunajec nie jest tak znany jak Zakopane, ale dla turystów spragnionych prawdziwej kultury ludowej, ciszy, spokoju, czystego powietrza – jest to miejsce idealne do wypoczynku.

Historia

Generalska gmina

Centrum gminy jest Biały Dunajec, wieś rozlokowana na wysokości od 660 do 720 m n.p.m., nad potokiem o tej samej nazwie. Początki wsi sięgają połowy XVI stulecia, to jest okresu, w którym pierwsi osadnicy pojawili się w tej części Podhala, a władający starostwem nowotarskim ród Pieniążków otrzymał od króla przywilej na zakładanie nowych osad. Najdawniejsza wzmianka historyczna o Białym Dunajcu pochodzi z 1564 r., kiedy to lustratorzy dóbr królewskich wymienili tę osadę jako nową, zamieszkiwaną przez sześciu kmieci. Akt lokacyjny Białego Dunajca został wystawiony w piętnaście lat później – dokładnie 23 lutego 1579 r. Przez długie lata wieś pozostawała największą osadą na przedgórzcu Tatr, aż do zaludnienia i usamodzielnienia się kolejnych miejscowości. Pierwsze informacje o Gliczarowie, Sierockiem i Leszczynach pochodzą bowiem dopiero z XVII wieku.

Biały Dunajec rozwinął się w okresie międzywojennym, kiedy powstały białodunajECKA parafia oraz fabryka tektury. Dziś kluczowa jest turystyka.

Kierpce
– tradycyjne
obuwie
góralskie

4

Wojowniczy górale

Kilka nazwisk z Białego Dunajca zapisało się w historii, i to nie tylko regionu, ale i kraju. Z pewnością największą karierę zrobił Andrzej Galica (1873-1945). Wywodzący się z górskiego rodu, związał się z polskimi patriotami walczącymi o wydarcie się Polski na niepodległość. Podczas I wojny światowej walczył w Legionach Józefa Piłsudskiego, po wojnie był popularnym generałem, a także poetą piszącym gwarą podhalańską oraz językiem literackim.

Wiele wieków wcześniej (XVI w.) wojskową karierę zrobił Jędrzej Pawlik, pierwszy sołtys Białego Dunajca, protoplasta rodu Pawlikowskich.

Pomnik
generała
Galicy
w Białym
Dunajcu

5

Kultura i imprezy

Folklor, nośwarniyjsa, pstragi...

W gminie dba się o zachowanie kultury podhalańskiej, jej wielkie bogactwo i różnorodności. Działa tutaj wiele zespołów góralskich, prowadzonych przez pasjonatów góralszczyzny. W 1953 r. Zofia Solarzowa zorganizowała zespół o nazwie „Biały Dunajec”. Maria Porębska, kierująca GOK założyła dwa zespoły: dziecięcy zespół im. Zośki Gracy od Tatara i „Białodunajec”. Ponadto przy Szkole Podsta-

Młodzież kultywuje kulturę góralską

Z tradycyjną muzyką w tradycyjnych saniach na Paradzie Gazdowskiej

6

wowej Nr 2 funkcjonuje „Małe Podhale”. Kultywowanie folkloru wzięło na siebie m.in. Gminny Ośrodek Kultury w Białym Dunajcu. Efekty można zobaczyć i usłyszeć na takich imprezach jak: Przegląd Młodych Gwędziarzy i Recytatorów im. Andrzeja Skupnia-Florka, Podhalański Festiwal Papięski, Parada Gazdowska, Wielkanocna Kosotocka – konkurs na najpiękniejszy i najbardziej tradycyjny koszyk ze święconym odbywający się w Wielką Sobotę, Konkurs Młodyk Toniecników, czy roczne dzielenie się opłatkiem i jajkiem święconym oraz tradycyjne posiadły góralskie. Znakomitą okazję do poznania walorów kulturalnych i krajobrazowych regionu podhalańskiego stwarza Ogólnopolski Podhalański Rajd Narciarski LZS.

Zwyczajów wielkanocnych przestrzegają nawet najmłodszy

7

Coraz większą popularnością wśród turystów cieszą się dwie letnie imprezy, organizowane wspólnie przez GOK i Związek Podhalań Oddział w Białym Dunajcu: Wybory „Miss Podhala”, czyli Nojśwarniysyj Górolecki oraz Dzień Pstrąga, będący zarówno konkursem wędkarskim, jak i kulinarną biesiadą połączoną z dobrą zabawą.

Nojśwarniysja
2007

Dzień Pstrąga – goście z zagranicy

Dzień Pstrąga – pokaz walk rycerskich

Jedna z konkurencji podczas wyborów „Miss Podhala”

Polowanie na pstrąga

Rodzinna muzyka Trebuniów-Tutków

Muzykująca rodzina Trebuniów-Tutków z Białego Dunajca zdobyła olbrzymią popularność nie tylko w Polsce, ale i za granicą (szczególnie po wspólnych projektach z zespołem reggae z Jamajki – Twinkle Brothers). Trebunie-Tutki hołubią tradycję i muzykują w rodzinnym gronie już prawie od stu lat, od czasów dziadka Stanisława Budza-Mroza, grającego na dudach w rejonie szczytu Giewontu, którego Jan Kasprówicz opiewał w poemacie „Kobziarz Mróz”. Podążają ciągle jego śladem i z rodzinnego gniazda w Białym Dunajcu wyruszają ze swoją górską muzyką: ojciec Władysław – wielki mistrz sztuki podhalańskiej i jego dzieci: Krzysztof – także znawca historii muzyki góralskiej, poeta i kompozytor, Anna – przejmujący głos w nowej muzyce polskiej i Jan. Wspiera ich na kontrabasie Andrzej Wyrostek, mąż Ani. Władysław, absolwent krakowskiej ASP, od 35 lat jest uznanym malarzem, Krzysztof dyplomowany architekt z pasją projektuje chałupy góralskie, Ania – ukończyła w Krakowie grafikę i religioznawstwo, a Jan i Andrzej zajmują się lutnictwem. Mają szerokie horyzonty i zapewne dlatego są w światowej awangardzie „world music”.

Trebunie Tutki
wraz z Twinkle Brothers

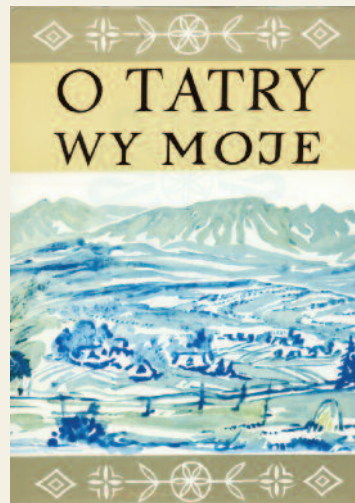
Rzeźbiarz i poeta

Pod górami rodzą się zdolni ludzie, o czym przekona się każdy, poznając życie i twórczość Wojciecha Kułacha Wawrzyńcoka (1812-1897) oraz Andrzeja Skupnia-Florka (1902-1973). Pierwszy urodził się w zagubionym wśród gór Gliczarowie, by dzięki talentowi malarskiemu i rzeźbiarskiemu zyskać przydomek „Leonardo da Vinci z Gliczarowa”. Urodę jego madonn i świętych podziwiać można np. w starym kościółku w Zakopanem, którego wnętrze zdobią ołtarze autorstwa twórcy z Gliczarowa. W poezji natomiast swój talent wyraził Andrzej Skupień-Florek. Wywodził się ze Stołowego, wysoko położonego przysiółka Białego Dunajca. Górale do dziś czytają jego wiersze i gawędy.

Wystrój starego kościółka w Zakopanem
– dzieło m.in. Wojciecha Kułacha Wawrzyńcoka

Okładka książki z wierszami,
gawędami i innymi utworami
Andrzeja Skupnia-Florka

Miłujem Podhole...

Miłujem Podhole ponad sićkie skarby,
Bok się tu urodził na tyj zymni skalnej –
Wiater holny z Tater i źródłano woda,
Lepiej jako mlyko do dziśka mnie chowa.
Sumiom mi potoki, śpiywajom ptosecki,
Jak wyńdem na Giewont – bierem w gorzc gwiozdecki.
Sićkie het pozbiyrom, podzielem się z Wami –
Bo wyście mi bracia z cały sił kochani.

Zaś złoty miesiąček ostawie niek świyci,
Niekse wylatujom nań astronauti –
Jo hań nie polece, bo jo tu nowole,
I ponad miesiąček – miłujem PODHOLE!

Andrzej Skupień-Florek, Stołowe, grudzień 1968 r.

Turystyka

Raj dla oczu

Położenie gminy Biały Dunajec powoduje, że jest doskonałym miejscem wypoczynkowym nie tyle dla miłośników wyczerpujących górskich wspinaczek, ale raczej wielbicieli spacerów i rozległych widoków, w tym na pozostające na wyciągnięcie ręki – Tatry.

Zarówno na wzgórzach Pasma Gliczarowskiego na wschodzie gminy, jak i na zachodzie, w Paśmie Gubałowskim można wydeptać własne atrakcyjne trasy. Z tras rowerowych powinni korzystać raczej ci obdarzeni dobrą kondycją. Z pewnością niezapomniana będzie wyprawa (rowerowa lub samochodowa) Szlakiem Papieskim, który co prawda wiedzie z Zakopanego przez Ząb do Ludźmierza, ale po drodze mija malowniczą wioskę – Sierockie.

Na terenie całej gminy znajdują się góralskie pensjonaty, w których na gości czeka prawie 2000 miejsc noclegowych. Rozwój gminy nastawiony jest przede wszystkim na agroturystykę, z jednoczesnym propagowaniem zdrowej żywności.

Widok jesiennych Tatr z Gliczarowa

Turystyka

Biało w Gliczarowie

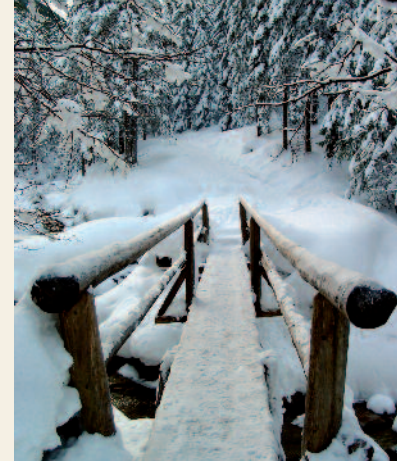
Ale i zimą warto zaglądnąć do Białego Dunajca. Gliczarów to z pewnością mały „narciarski raj” – z wioski rozpościera się jedna z najpiękniejszych i najrozleglejszych na Podhalu panorama Tatr, Beskidów i Gorców. Duża wysokość sprawia, że zima trwa tutaj wyjątko-

wo długo (często od listopada do kwietnia). Tereny zjazdowe znajdują się na Kaniówce w Gliczarowie Górnym (wyciąg „U Steni”) oraz w Gliczarowie Dolnym (stacja narciarska „Sami Swoi”). Na terenie Stołowego wyciągi przeznaczone są raczej dla spokojnych, uczących się jeździć narciarzy.

Warto dodać, że od kilku lat w Gliczarowie Górnym rozpoczyna się tradycyjny Bieg im. Jana Pawła II na trasie z Gliczarowa do Nowego Targu, w którym rokrocznie startuje kilkuset miłośników nart biegowych.

W Gliczarowie są doskonałe warunki zarówno do narciarstwa zjazdowego, jak i biegowego

Ważne adresy

Urząd Gminy Biały Dunajec

ul. Jana Pawła II 312, 34-425 Biały Dunajec

tel. 018 20 731 97

fax 018 20 731 25

Gminny Ośrodek Kultury im. gen. bryg. Andrzeja Galicy

ul. Jana Pawła II 363, 34-425 Biały Dunajec

tel. 018 20 016 90

fax 018 20 733 30

gok@bialydunajec.com.pl

Gminna Biblioteka Publiczna w Białym Dunajcu

ul. Jana Pawła II 363, 34-425 Biały Dunajec

tel. 018 20 738 98

fax 018 20 733 30

bdgpb@op.pl

Projekt i skład
WYDAWNICTWO
kolorowe

Tekst:
Wojciech Szatkowski,
Tomasz Oleksy

Zdjęcia:
Adam Brzoza,
Tomasz Oleksy,
Robert Szcząchor,
Gminny Ośrodek Kultury
w Białym Dunajcu

TATRZAŃSKA AGENCJA

WWW.TATRY.PL

Tatrzańska Agencja Rozwoju,
Promocji i Kultury
ul. Tetmajera 24, 34-500 Zakopane
tel./fax 018 20 613 20
e-mail: promocja@tatry.pl
www.tatry.pl